A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA MANIPULATÍV ALKALMAZÁSAINAK EGYES ETIKAI KÉRDÉSEI ÉS LEKÉPEZŐDÉSE AZ EURÓPAI UNIÓ JOGI SZABÁLYOZÁSÁBAN

A kognitív szabadság megsértésének első jogszabályi kereteiről

Tahyné Kovács Ágnes*

„A 'megélt' élet és a 'tapasztalt' élet közötti összefüggést és integrációt nem lehet elvetni a funkcionális teljesítmény és a fenntartható költségek egyszerű ideológiai számítása érdekében. Azok az etikai problémák, amelyek abból adódnak, hogy ezek az új eszközök hogyan szabályozhatják az egyének születését és sorsát, megújult elkötelezettséget igényelnek közös történelmünk emberi minőségének megőrzése iránt."
Ferenc pápa[1]

1. Bevezetés

A tanulmány az európai jog egy viszonylag új szegmense által megjelenített jelen idejű emberképet érint, a mesterséges intelligencia (a továbbiakban: MI) egyes – manipulatív - alkalmazásai körében etikai és jogi vonatkozásokat vizsgál. A kutatás aktualitását adja, hogy az MI alkalmazásai az életvitel szinte minden területén megjelenőben vagy már jelen vannak; és megfogalmazva vagy megfogalmazatlanul számos etikai kérdést vet fel. Az emberkép vonatkozásában a tanulmányt az a kérdés járja át, hogy etikusak-e a manipulatív MI

* Egyetemi docens, Környezetjogi és Versenyjogi Tanszék.
ORCID: https://orcid.org/0009-0002-1885-5229.

[1] Részlet: Discorso del Santo Padre ai partecipanti alla Plenaria della Pontificia Accademia per la Vita letto da S.E. Mons. Vincenzo Paglia, 28.02.2020 [B0134]. a Szentatya beszéde a résztvevőkhöz a Pápai Élet Akadémiájának plenáris ülésén, Msgr. Paglia, 2020.02.28. [B0134].

alkalmazások? Megengedhető-e a személy kognitív szabadságának megsértése? A vonatkozó európai uniós szabályozás miként jelenik meg az első európai uniós horizontális jogszabályban (a továbbiakban: MI rendelet)[2]?

Az MI-rendszerek nem egy jog nélküli világban működnek. Számos jogilag kötelező európai, nemzeti és nemzetközi szabály már vonatkozik az MI-rendszerek kifejlesztésére, elterjesztésére és használatára, illetve azok szempontjából releváns. A releváns jogforrások között szerepel többek között az elsődleges uniós jog (az Európai Unió Szerződései és Alapjogi Chartája), a másodlagos uniós jog (például az általános adatvédelmi rendelet, a hátrányos megkülönböztetést tiltó irányelvek, a gépekről szóló irányelv, a termékfelelősségi irányelv, a nem személyes adatok szabad áramlásáról szóló rendelet, a fogyasztói jogra és a munkahelyi biztonságra és egészségre vonatkozó irányelvek), továbbá az ENSZ emberi jogi egyezményei és az Európa Tanács egyezményei (például az emberi jogok európai egyezménye), valamint számos uniós tagállam joga. A horizontálisan alkalmazandó szabályok mellett különféle olyan szakterületi szabályok is léteznek, amelyek meghatározott mesterséges intelligencia alapú alkalmazásokra vonatkoznak (például az egészségügyi ellátási ágazatban az orvostechnikai eszközökről szóló rendelet). A jog tevőleges és tartózkodási jellegű kötelezettségeket is előír, nem csak megtilt egyes cselekményeket, hanem másokat lehetővé is tesz.[3] E tekintetben megjegyezhető, hogy az EU Charta a „vállalkozás szabadságára" és a „művészet és a tudomány szabadságára" vonatkozó cikkek mellett olyan cikkeket is tartalmaz, amelyek olyan területekkel foglalkoznak, amelyek az MI megbízhatóságának biztosítása szempontjából jelentősebbek, beleértve például az adatvédelmet és a megkülönböztetés mentességet.

Az Európai Unió elsőként alkotott átfogó jogszabályt az MI alkalmazásokra vonatkozóan és ebben a jogszabályban számos etikai felvetés megjelent. A tanulmány vizsgálatát a manipulatív alkalmazásra szűkíti, közelebbről azok miként csoportosíthatók, kezelésük mit vár a jogi kodifikációtól és mindez hogyan jelent meg az európai szabályozás említett elemében.

A témát nem klasszikus etikai módszerekkel vizsgáljuk, az etikát csupán a kérdésfeltevéshez hívjuk segítségül az elsősorban leíró-bemutató módszerű

[2] Az Európai Parlament és Tanács 2024/1689 rendelete: 2024/1689 rendelet a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1139 és az (EU) 2019/2144 rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU) 2016/797 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (a mesterséges intelligenciáról szóló rendelet) 2024. június 13. (a továbbiakban: MI rendelet).

[3] Ld. bővebben: Gerencsér Balázs Szabolcs – Varga Ádám – Bérces Viktor: *Közigazgatási szankciótan*. Budapest, Pázmány Press, 2023.

tanulmányban. Számos leágazó és kapcsolódó terület vizsgálatára a téma összetettsége és a tanulmány terjedelmi okaiból sem tér ki. Így nem vizsgálja pl. a fogyasztóvédelmi vonatkozásokat az energetikai, fenntarthatósági kérdéseket, a munkajogi elemeket, a gyermekek és a jövő generáció jogait a MI manipulatív alkalmazásai tekintetében.

A manipulatív alkalmazások szempontjából a rövid történeti bevezetőt követően az MI fogalmára koncentrálunk. A tanulmány első felének hangsúlyos eleme a manipulatív MI alkalmazások egy lehetséges meghatározása, és a kognitív szabadság megsértésének elemei. A jogalkotási válasz előzményeit tekintjük át, majd az MI rendelet vonatkozó elemeit és azok összefüggéseit vizsgáljuk. A tanulmány zárása az EU -nak az MI rendelet végrehajtása elősegítésére tett egyes intézkedései számbavétele.

1.1. Etika szerepe

Az etika fogalmi meghatározásában Turay azt írja:

> „[a] görög felfogás szerint az ember végzete, illetve sorsának alakulása – vázlatosan és nagy körvonalakban – kiolvasható magából az emberi természetből. Az ige [*'étheó'*] másik jelentése: kifeszülök valami felé, feszítetten törekszem valamire. Ez a jelentés a görög világban arra utal, hogy az emberi lény természetszerűen irányul az életében körvonalazódó vázlatra, arra a tervre, amelyet az istenség »álmodott meg róla«, és ezt akarva-akaratlan meg kell valósítania. A zsidó és a keresztény vallások alapján tájékozódó filozófiák lényegesen módosítják ezt a szemléletet, amennyiben az ember szabadságát hangsúlyozva azt állítják, hogy az embernek szabad döntések sorozatában kell megvalósítania a rá vonatkozó »isteni álmot«."[4]

A globális megatrendeket[5] látva érzékelhető az emberiség útkeresése és értékválsága, amikor az etikai megfontolások súlyvesztése figyelhető meg egy olyan folyamatban, amelyben éppen az etikai vizsgálódásra és megközelítésekre van – szó szerint – életbevágóan szükség.

[4] Turay Alfréd: *Az ember és az erkölcs*. *Etika*. Szeged, 2000. 5.

[5] Háború, éhínség-túlfogyasztás, nagy mértékű környezetszennyezés, a természeti erőforrások kizsákmányolása, az emberi tevékenységből eredően a fajok tömeges pusztulása, társadalmi igazságtalanságok, stb.

Az „egyes normatív szintek a közösség életének szabályozása érdekében szoros kapcsolatban állnak egymással”,[6] hatnak egymásra. A demokratikusan kialakított jog szorosan kapcsolódik a konszenzusos etikához. A jogpozitivista megközelítés szerint a megfelelő legitimációval rendelkező szuverén parancsai olyan rendszert képeznek, melyek további magyarázatot, erkölcsi vagy vallási megalapozottságot nem igényelnek. Ezzel ellentétben már az ókori szerzők műveiben is felmerült, hogy a jognak önálló, a vallástól és az erkölcstől elkülönülő értékrendje nem lehet: Ulpianus megfogalmazásában a jog a jó és a méltányos művészete.[7] A tanulmánynak nem tárgya, hogy hogyan viszonyulnak egymáshoz a jog, az erkölcs és a vallás normarendjei,[8] mi az a történelmi összefüggésrendszer, amely összekapcsolja őket.[9] Ugyanakkor annyit szükségesnek tartunk a vizsgálat szempontjából megjegyezni, hogy a jog évezredek óta a funkcionális, összetartó társadalmak fenntartásának elsődleges módja. Így állapítják meg, kommunikálják és értik meg az emberek, hogy milyen cselekedetek szükségesek, megengedettek és tiltottak a társadalmi szférákban. Jelentős tapasztalat áll rendelkezésre a szabályok kidolgozásában, elfogadásában, érvényesítésében, peres eljárásban és a szabályok fenntartásában. A kodifikációtól[10] várható a MI rendszerek alkalmazása során az a fehér doboz hatás, amely az etikus, biztonságos, humánus működés előfeltétele és garanciája lehet.

Az etikai értékek adják a jogrendszerek erénymagját, és tükrözik a törvény szellemét. A következményeken alapuló héjak körül veszik az ilyen magokat, és meghatározzák a törvény betűjét. A jog és az etika közötti ilyen kapcsolat teszi a jogot természetes megoldássá az ember és az MI értékek összehangolására.[11] Az értékek konszolidálására és időbeli frissítésére szolgáló jogi mechanizmusok segítségével az emberi és a mesterséges intelligencia értékei a technológiák és a környezeti feltételek változásával együtt is összhangban maradhatnak.

> „A megbízható mesterséges intelligencia megvalósítása érdekében nem csak a jognak kell megfelelni, mivel ez a megbízható mesterséges in-

6 Ld. Birher Nándor: A normák kapcsolati rendszerének feltárása a hatékonyabb szabályozási formák kialakítása érdekében. *Polgári Szemle,* 2020/ 4–6. 306–314.

7 Birher Nándor: Jog, erkölcs, vallás. In: Birher Nándor – Homicskó Árpád (szerk.): *Az egyházi intézmények működtetésének etikai alapjai*. Budapest, KRE ÁJK, 2019. 9–24.

8 Uo.

9 Ld. bővebben: Birher Nándor: *Értékalapú közigazgatás.* Budapest, L’Harmattan, 2021.

10 Gerencsér Balázs Szabolcs: A kodifikáció munkafázisairól és a kodifikátor kelléktáráról. *Iustum Aequum Salutare,* 2024/4.

11 Uo.

telligencia három alkotóelemének pusztán az egyike.[12] A jogszabályok nem mindig tudják tartani a lépést a technológiai fejleményekkel, időnként előfordulhat, hogy nem felelnek meg az etikai normáknak, vagy bizonyos kérdések kezelésére egyszerűen nem alkalmasak. Ahhoz, hogy az AI-rendszerek megbízhatók legyenek, e rendszereknek etikusaknak is kell lenniük az etikai normákkal való összhang biztosítása révén."[13]

Fennáll ugyanis a veszélye annak, hogy a technológia konstruktív és innovatív nagyívű víziója mögött idővel egy destruktív realizmus árnyképe húzódhat majd meg. A kérdés tehát az, hogy mi jellemzi a manipulatív MI alkalmazásokat?

2. Az MI kiemelt történeti elemei és munka fogalma

2.1. Ideghálózat matematikai megközelítéssel

Bár az MI fogalma az 1950-es években alakult ki, az emberiség régi szándéka, hogy egyes tevékenységeit gépekkel helyettesítse. Arisztotelész Politika című művében automatonnak nevezte ezeket a rabszolgákat helyettesítő berendezéseket. Ötlete nem valósult meg, de Organon (ami görögül szerszámot jelent) című munkájában lefektette a logika és a szillogizmus alapjait, amelyeket később a matematikában és a MI kidolgozásában alkalmaztak. Euklidész a számelméleti algoritmust Elemek című munkájában írta le. Az algoritmus kifejezés a Bagdadban élt perzsa Mohammed Ibn Musa Al-Khvarizmitől (Kr. u. 780–850) származik, aki matematikai, csillagászati és földrajzi tanulmányai mellett zsidó kalendáriumot is szerkesztett. A mai MI-ben a konvolúciós neurális hálózat az agytekervények mintázatát reprodukálja. A 19. század végén olyan élettani, neurológiai és szövettani felfedezések történtek, amelyek utóbb beépültek az MI fogalmaiba, hiszen azok az idegrendszer szerkezeti mintájára alakultak ki.

Az ideghálózat első matematikai megközelítését Warren McCullogh végezte 1943-ban a chicagói egyetem pszihiátriai tanszékén, felismerve, hogy az idegrendszer „mindent vagy semmit" elv alapján működik, így matemati-

[12] A megbízható mesterséges intelligencia három elemből áll: jogszerű, etikus, műszaki és társadalmi szempontból is stabil. Ld. az Európai Bizottság által 2018 júniusában létrehozott mesterséges intelligenciával foglalkozó magas szintű független szakértői csoport megbízható mesterséges intelligenciára vonatkozó etikai Iránymutatása, Európai Bizottság B-1049 Brüsszel, 2019. (15).

[13] Uo. (22)–(23).

kailag modellezhető: ezáltal létrehozható a mesterséges neuron. Az MI hazai meghonosítása Roska Tamás akadémikus nevéhez fűződik, aki az 1980-as években munkatársával, Leon O. Chuával a berkeley-i Kaliforniai Egyetemen kifejlesztette a celluláris neurális számítógépet és az ahhoz kapcsolt chipet. Hámori Józseffel közösen végzett kutatásai a bionikus szemprotézis kifejlesztését tűzték ki célul. A megjelent OpenAI első chat programja forradalmasította a mesterséges intelligenciáról és a számítógépekről, a robotokról alkotott korábbi elképzeléseket. Míg a ChatGPT2-t nem tették publikussá az álhírgeneráló képessége miatt, így többek közt ez a marketingfogás is segített előkészíteni a GPT3-ra épülő ChatGPT sikerét, ami már valós párbeszédre képes az emberrel. Ezen lépések pedig megsokszorozták az etikai kérdések számát. Megalkotása során igazi kommunikációs helyzetekben osztályozták a rendszer első reakcióit, amiket megtanult. Az így okosított rendszer reakcióit ismét osztályozták, és így tovább. A szöveges promptok videóvá alakításának[14] lehetőségével ismét egy fontos mérföldkőhöz értek a fejlesztők. A képi világ által alkotott és a tényleges valóság közti különbség tudatos felismerése sosem volt ekkora kihívás az átlagfogyasztók számára. E rövid kultúrtörténeti bevezető után lássuk, mi maga a mesterséges intelligencia.

2.2. MI fogalom

A mesterséges intelligencia gyorsan fejlődő technológiacsalád, amely az ágazatok és a társadalmi tevékenységek teljes spektrumában gazdasági, környezeti és társadalmi előnyök széles skálájához járul hozzá.[15]

Munkafogalomként az MI egy olyan önálló entitás – gyakran fizikai megjelenési forma nélkül – amely alkotójától részben vagy teljes egészében függetlenül működik, egyfajta 'tudással' (betáplált tudástárral) rendelkezik, amelyet képes nem kizárólag a kódolása által meghatározott módon hasznosítani, valamint képes kommunikálni a külvilággal.

Az MI rendelet 3. cikke szerint

> „'MI-rendszer': gépi alapú rendszer, amelyet különböző autonómiaszinteken történő működésre terveztek, és amely a bevezetését követően alkalmazkodóképességet tanúsíthat, és amely a kapott bemenetből – exp-

[14] https://openai.com/index/sora/

[15] MI rendelet preambulum (4) preambulum.

licit vagy implicit célok érdekében – kikövetkezteti, miként generáljon olyan kimeneteket, mint például előrejelzéseket, tartalmakat, ajánlásokat vagy döntéseket, amelyek befolyásolhatják a fizikai vagy a virtuális környezetet."

Az Európai Uniós szabályozási ív kezdetén iránymutató fogalom meghatározásként tekinteték az Európai Bizottság MI-val foglalkozó szakértői csoportja meghatározását:[16] MI fogalom intelligens viselkedésre utaló rendszereket takar, amelyek konkrét célok eléréséhez elemzik a környezetüket és –bizonyos mértékű autonómiával – intézkedéseket hajtanak végre.

Az MI intelligens viselkedése azt jelenti, hogy olyan kérdésekre is választ formál, amikre közvetlenül, konkrétan és célzottan eredetileg nem készítették fel. Az MI-alapú rendszerek lehetnek tisztán szoftveralapúak, a virtuális világban fellépve (pl. digitális asszisztens, képelemző szoftver, keresők, beszéd- és arcfelismerő rendszerek), vagy beágyazódhatnak hardvereszközökbe (pl. fejlett androidok, önvezető autók, drónok, egyéb alkalmazások).[17]

Felmerül, hogy a megbízható mesterséges intelligencia vajon milyen kell legyen?

Az Európai Bizottság által 2018 júniusában létrehozott mesterséges intelligenciával foglalkozó magas szintű független szakértői csoport megbízható mesterséges intelligenciára vonatkozó etikai iránymutatása három elem köré csoportosította a hosszas szakértői konzultáció eredményeit. A rendszer életciklusának egésze során 1. jogszerűnek kell lennie, vagyis meg kell felelnie a hatályos törvényeknek és rendelkezéseknek; 2. etikusnak kell lennie, vagyis biztosítania kell az etikai elveknek és értékeknek való megfelelést; valamint 3. műszaki és társadalmi szempontból is stabilnak kell lennie, mivel az AI-rendszerek még jó szándék esetén, akaratlanul is okozhatnak kárt.[18]

A mesterséges intelligencia etikája az alkalmazott etika olyan részterülete, amely a mesterséges intelligencia kifejlesztéséből, elterjesztéséből és használatából eredő etikai kérdéseket helyezi a középpontba. Kérdése annak meghatározása, hogy a mesterséges intelligencia hogyan segítheti elő az egyének jó életét vagy vethet fel azzal kapcsolatos aggályokat, akár az életszínvonalról vagy a

16 A közös európai adattér kialakítása felé COM(2018) 237, 2018.4.25.

17 Ld. *Hogyan alakítsuk jól a jövőt? – a mesterséges intelligencia és alapvető jogok.* Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2021. 3.

18 Az Európai Bizottság által 2018 júniusában létrehozott mesterséges intelligenciával foglalkozó magas szintű független szakértői csoport megbízható mesterséges intelligenciára vonatkozó etikai Iránymutatása, Európai Bizottság B-1049 Brüsszel, 2019. (15).

demokratikus társadalmakhoz szükséges emberi autonómiáról és szabadságról van szó.[19]

A technikai haladás árjával együtt érkezett az a folyamatos digitális zajhatás – a MI manipulatív alkalmazásaival –, amely mind a közösségek kohéziója, mind az egyén belső világa szempontjából jelentős hatású lehet.[20] A nagy „játékok" színes és végeláthatatlan nagy játékboltja a technikai forradalom után az internet lett. A további fejlesztések és az átlagfogyasztók számára az egyre szélesedő hozzáférés a nagy játékboltot egy vidámparkká varázsolta, a jegy olcsónak tűnik, bár figyelmünkkel és időnkkel fizetünk.

3. Manipulatív MI alkalmazások egy lehetséges meghatározása

A mesterséges intelligencián alapuló viselkedési befolyásolásra szolgáló új digitális és online szociotechnikai rendszerek, például a közösségi média, a mikrotargetáló hirdetések és a személyre szabott keresési algoritmusok növekvő elterjedése új módszereket hozott létre a felhasználókkal való kapcsolattartásra, adataik gyűjtésére és viselkedésük potenciális befolyásolására. Ezek a technológiák és technikák azonban aggályokat is felvetettek a manipuláció lehetőségével kapcsolatban, mivel példátlan lehetőségeket kínálnak az egyének széles körű és finomabb (pontosabb tárgy és személy szerinti), automatizáltabb (egyben gyorsabb) és elterjedtebb célzására és befolyásolására, mint valaha.

Kiindulásnak tekintjük Marcello Ienca álláspontját, aki a szakirodalom egyik példájában az MI alkalmazási manipuláció leírására az alábbi négy fő követelményen alapuló leírást adja: szándékosság, az eredmény aszimmetriája, az átláthatóság hiánya és az autonómia megsértése.[21] Eszerint bár a manipuláció nem új jelenség, bizonyos digitális technológiák elterjedtsége, automatizmusa és átláthatatlansága új típusú manipulációt vethet fel, amelyet 'digitális manipulációnak' neveznek. Ide sorol Ienca minden olyan befolyást, amelyet a digitális technológia használatával gyakorolnak, és amelyet szándékosan úgy terveztek, hogy megkerülje az értelmet, és az adatfeldolgozó (vagy az abból hasznot húzó harmadik fél) és az érintett közötti eredmény-aszimmetriát hozzon létre. A

[19] Uo. (32).

[20] Robert Sarah – Nicolas Diat: *Esteledik, a nap már lemenőben – Robert Sarah bíborossal Nicolas Diat beszélget*. Budapest, Szent István Társulat, 2019. 381.

[21] Marcello Ienca: On Artificial Intelligence and Manipulation. *Topoi,* Vol. 42., (2023) 833–842. https://doi.org/10.1007/s11245-023-09940-3

pszichológia, a szociológia és a számítástechnika tapasztalataira támaszkodva azonosítja azokat a kulcsfontosságú tényezőket, amelyek a manipulációt hatékonyabbá vagy kevésbé hatékonnyá tehetik, és rávilágít kutatásában ezeknek a technológiáknak az egyénekre és a társadalomra gyakorolt potenciális kockázataira és előnyeire. A mesterséges intelligencián és a kapcsolódó digitális technológiákon keresztül történő manipuláció minőségileg nem különbözik a fizikai világban az ember-ember interakció révén történő manipulációtól. Néhány funkcionális jellemző azonban potenciálisan valószínűbbé teszi az alany kognitív védekezésének elkerülését. Következtetése szerint ez növelheti a manipuláció valószínűségét és súlyosságát. Ezenkívül sértheti a szabadság vagy jogosultság néhány alapvető elvét, amelyek az ember agy- és elmetartományával kapcsolatosak, ezért neurojogoknak vagy idegi jogoknak is nevezik.[22]

Az ókori Rómában a *manipulus* egy körülbelül 60–120 katonából álló katonai egység volt, amelyet a római légiókban alkalmaztak. Az így kapott *manipulare* igét arra használták, hogy leírja egy parancsnok cselekedeteit, aki irányította vagy irányította ezeket a katonákat, mai értelmében a 18. század közepén jelent meg a modern európai nyelvekben.[23] Erkölcsi és politikai filozófia[24] összefüggésében a manipulációt a megtévesztéssel, kényszerítéssel vagy kizsákmányolással járó befolyásolás vagy ellenőrzés egyik formájaként értelmezték, ezért erkölcsileg megvetendőnek tartották.[25]

---

[22] A hétköznapi nyelvben a „manipuláció” szó arra utal, hogy valakit vagy valamit fondorlatosan befolyásolnak vagy irányítanak, gyakran megtévesztés vagy előnyszerzés szándékával. A kifejezés a latin *manipulare* szóból származik, jelentése: kezelni.

[23] A francia és angol nyelvben a szót a következő értelemben használták kezdetben: kezelni, irányítani, (illetve egyfajta érc ásási módszer leírásaként is használták).

[24] Az ókori görög filozófiában, különösen Platón munkájában, a manipulációt gyakran társították a „szofisztika” fogalmához, amely okos vagy megtévesztő érvek használatára utalt mások meggyőzésére. Míg Arisztotelész osztotta Platón kritikáját a szofisztikáról, a retorikával kapcsolatos munkája új fogalmi eszközöket is biztosított a manipulatív retorika lehetővé tételéhez. Egyes kutatások szerint Arisztotelész aktívan részt vett a manipulatív retorika tanításában, és felvázolta a rezsim megőrzésének stratégiáját diákjai számára. A felvilágosodás korában olyan filozófusok, mint Immanuel Kant és Jean-Jacques Rousseau foglalkoztak a hatalom és a kényszer használatával a politikában, valamint azzal, hogy az egyéneket hogyan manipulálhatják a hatalmon lévők. A gyakorlati ész kritikájában (1788) Kant közismerten amellett érvelt, hogy az egyéneket önmagukban vett célokként kell kezelni, és nem csupán egy cél elérésének eszközeként. Ezért, ha a manipuláció magában foglalja valakinek a fondorlatos módon történő befolyásolását vagy irányítását azzal a megtévesztő szándékkal, hogy előnyhöz jusson, akkor ez magában foglalja a manipulált személy kezelését egy cél elérésének eszközeként. Bár radikálisan eltérő filozófiai premisszáktól indult el, Rousseau a The Social Contract (1762) című művében hangsúlyozta a népszuverenitás fontosságát és a társadalmi szerződés szükségességét, hogy megvédje az egyéneket a manipulációtól és a kizsákmányolástól.

[25] A 20. században olyan filozófusok, mint Hannah Arendt és Michel Foucault kifejezetten politikai fókusszal vizsgálták a hatalom, a tudás és a manipuláció közötti kapcsolatot. Arendt

A jelenlegi pszichológiai szakirodalomban a manipulációt jelentős problémának tekintik az interperszonális kapcsolatokban, különösen azokban az esetekben, amikor az egyik személy megpróbálja irányítani vagy kihasználni a másikat. A manipuláció gyakran hatalmi egyensúlytalanságokkal jár, és számos negatív eredményhez vezethet, beleértve az önbecsülés csökkenését, a társadalmi elszigeteltséget, valamint a szorongást vagy a depressziót.[26] A manipuláció interperszonális kizsákmányolás formájában, mint társadalmi manipuláció is megjelenhet. A manipulációt gyakran az erkölcsi kudarc egyik formájaként írják le, amelyet a manipulátor a manipuláltak költségén hajt végre. Még a pszichológiai szakirodalomban is, annak ellenére, hogy programszerű kísérletek történtek arra, hogy értékmentes és nem ítélkező álláspontot képviseljenek a személyiségzavarokkal kapcsolatos pszichológiai vonásokról, a manipulációt gyakran erkölcsileg megvetendő cselekedetnek nevezik, és nem csupán bizonyos rendellenességek tünetének. Ebben a hagyományban a manipuláció etikailag helytelennek minősül, mert magában foglalja valaki viselkedésének vagy meggyőződésének átláthatatlan módon történő befolyásolását, amely (i) aláássa autonómiáját, szabadságát vagy méltóságát, (ii) elősegíti a manipulátor személyes nyereségét a manipulált kárára, és (iii) közvetlen vagy közvetett kárt okozhat a manipuláltaknak.[27]

A technológiai manipulációval kapcsolatos etikai aggályok a technológia fejlődésével párhuzamosan alakultak ki, a reklám etikájáról szóló régebbi vitáktól a mesterséges intelligencia etikájáról szóló újabb vitákig.

> „A digitális forradalom szabadabbá tehet bennünket, de akkor biztosan nem, ha – a ma ismert kifejezéssel – visszhangkamrákba *(echo chamber)* zár be. Ilyenkor azt kockáztatjuk, hogy ahelyett, hogy növelnénk a tájékoztatás pluralizmusát, beleveszünk egy névtelen mocsárba, a piac vagy a hatalom érdekeinek engedelmeskedve."[28]

azzal érvelt, hogy a totalitárius rendszerek a nyelv és a propaganda manipulációjára támaszkodtak az ellenőrzés fenntartása érdekében, míg Foucault azt vizsgálta, hogy a fegyelmi intézmények, például a börtönök és a kórházak hogyan használhatók fel az egyének manipulálására és hatalmuk gyakorlására. Ld. bővebben: Ienca (2023) i. m. 2.

26 Uo.

27 Uo.

28 Message of his Holiness Pope Francis for the 58th World Day of Social Communications Artificial Intelligence and the Wisdom of the Heart: Towards a Fully Human Communication.

A kritikusok gyakran azzal érveltek, hogy a reklám sokszor megtévesztő, manipulatív és kizsákmányoló, és sérti az autonómia, az őszinteség és a személyek tiszteletének elveit. John Kenneth Galbraith közgazdász a reklámot „a fogyasztói vágy manipulációjának" nevezte, és a reklám célpontját ahhoz hasonlította, hogy „démonok támadják meg, amelyek néha selyemingek, néha konyhai eszközök, [stb. …] iránti szenvedélyt csepegtetnek belé."[29] Idővel a reklámetikai kódexek is kialakultak az alapvető reklámetikai elvek, melyek megsértését ma már a jog eszközeivel szankcionálják.

A szakirodalom különbséget tesz a manipulatív és a meggyőző viselkedési befolyás között.[30]

Sok filozófus, köztük Platón és Arisztotelész, úgy vélte, hogy a retorika és a meggyőzés jó vagy rosszra használható, a beszélő szándékától és jellemétől függően. Számos kortárs szociálpszichológus, például Robert Cialdini és Cass Sustein, azzal érveltek, hogy a manipuláció magában foglalja a kognitív torzítások és heurisztikák kihasználását az emberek döntéseinek befolyásolására a tudtuk vagy beleegyezésük nélkül. Azt sugallják, hogy a meggyőzés magában foglalja az átlátható kommunikációt és az egyén értelmére és érdekeire való hivatkozást.

Ienca nyomán rámutatunk Cialdini[31] vizsgálatára, aki szerint az egyének manipulálhatók a kognitív torzítások és heurisztikák kihasználásával. Munkája számos olyan taktikát azonosított a marketingben és a reklámban, mint például a társadalmi bizonyíték, a tekintély és a szűkösség, amelyek felhasználhatók a viselkedés és a döntéshozatal befolyásolására az egyén tudta vagy beleegyezése nélkül.

Ienca azt állítja, hogy egy bizonyos viselkedési befolyást manipulatívnak kell tekinteni, ha a szándékosság, az eredmény aszimmetriája, átláthatóság hiánya és az autonómia megsértése együttes előfordulását mutatja.

---

29 Ld. bővebben: John Kenneth Galbraith: *The afuent society*. New York, Houghton Mifin, 1958.

30 Az ókori görög filozófiában a „manipuláció" és a „meggyőzés" kifejezéseket gyakran használták a mások feletti befolyás vagy ellenőrzés különböző formáinak leírására. A szofistákat gyakran vádolták manipulációval, hogy vitákat nyerjenek és befolyást szerezzenek mások felett. Ezzel szemben a meggyőzést etikusabb és legitimebb befolyásolási formának tekintették, amely magában foglalja az igaz és tisztességes érvek bemutatását, amelyek célja mások meggyőzése az értelem, nem pedig a megtévesztés. Arisztotelész retorikája szerint a meggyőzés három bizonyítási módon alapult: logosz (logikai érvek használata), ethosz (a beszélő hitelessége és tekintélye) és pátosz (az érv érzelmi vonzereje). Ld. bővebben: Ienca (2023) i. m. 1–10.

31 Robert B. Cialdini – Lloyd James et al.: *Infuence: science and practice*. Tucson, University of Arizona Press, 1984.

3.1. Adatgyűjtés – szándékosság, valamint az átláthatóság hiánya

A digitális technológiákon alapuló társadalmi-technikai trendek közül, a manipuláció lehetősége szerint kiemeljük a következőket: közösségi média platformok, mikrocélzásos hirdetések, személyre szabott keresési algoritmusok és *deepfake* technológiák. Ezek alkalmazása során megvalósuló manipuláció előfeltétele a közösségi média felületek egyik főtevékenysége, a nem titkolt adatgyűjtés. Ezek a szolgáltatások pénzügyi értelemben ingyenesek, de az adatainkkal (valamint időnkkel, figyelmünkkel) fizetünk a használatért."[32] (Mindezt egy olyan fogyasztásra és a fogyasztói érdekek kielégítésére épülő környezetben, ahol az adat már értékesebb, mint az olaj.)

A fenti jelenséget vizsgálva az emberi cselekvés etikai vonatkozásait vizsgáljuk, valamint megjelenését az MI rendelet-ben.

Vajon helyes-e, megengedhető-e erkölcsi, etikai szempontból a média-fogyasztó egyénektől közvetlen beleegyezésük hiányában vagy annak egy gyengébb formája, esetleg a beleegyezésre ráutaló magatartásuk esetén, hogy a technológiai cégek adatokat gyűjtsenek és közben új igényeket indukáljanak? A szóban forgó platformok napjaink új digitális közösségi terei, akár nevezhetjük piactérnek vagy virtuális valóságnak is. Azonban nem csupán az emberek átmeneti lekötésére, illetve vásárlási szokásaik megváltoztatására alkalmas, hanem szórakoztatóipari ágensként is virágzik, sőt a platform további funkciója a szervezés és az emberek kontrollálásának új eszköze.[33] Általánosan feltételezhető, hogy a legtöbb közösségi média használó bízik abban, hogy személyes adatai, levelezései és egyéb hozzá fűződő akár érzékeny adatai (tehát az általa generált adatok) biztonságban vannak az adott cég szerverein. A bizalom többé-kevésbé töretlennek mondható annak ellenére, hogy 2018-ban kitört Cambridge Analityca botrány rámutatott, hogy a Facebook *felhasználási feltételek elfogadása* gomb megnyomása nem jelenti, hogy adataink valóban biztonságban is vannak.

A nyers adatokon túl a *Big Data* jelenséggel a jogalkotók egy új, még soha nem látott problémahalmazzal találják szembe magukat. Az emberekről gyűjtött adatokat felhasználva képesek egyes cégcsoportok profitra szert tenni, mellyel párhuzamosan egyre nagyobb – akár politikai – befolyással is rendelkeznek a fogyasztóik felett.

---

[32] Bernáth László: Etika előadás – A mesterséges intelligencia alkalmazásai. PPKE ITK, 2023.10.20.

[33] Ződi Zsolt: Algoritmus menedzsment a platformmunka világában. *Állam- és Jogtudomány,* 2022/1. 89–108. https://doi.org/10.51783/ajt.2022.1.05

A szándékosság és az átláthatóság hiánya a fent leírt adatgyűjtési tevékenységben tetten érhető. A manipuláció természeténél fogva nem átlátható, mivel a befolyásolás olyan formáját foglalja magában, amely általában rejtett és nehezen észlelhető az áldozat számára. Az eredmény aszimmetriája és az autonómia megsértése vonatkozásában a hatalom fogalmát vizsgáljuk a mesterséges intelligencia egyes alkalmazásainál.

3.2. Hatalomgyakorlás az eredmény aszimmetriája, az egyéni autonómia megsértése

Az alábbiakban áttekintjük a hatalomgyakorlás új módjainak jellemzőit, a klaszszikus hatalomgyakorláshoz viszonyítva. A politika a hatalom megszerzésének és megtartásának módszere, melynek alkalmazásával az emberek egy adott köre együttesen fennmarad az időben és a térben. A hatalmat a mesterséges intelligenciához hasonlóan meglehetősen nehéz definiálni. A hatalom tartalma és fogalmának kerete függ az adott hatalom gyakorlójától és attól, aki felett gyakorolja. Például az államhatalom azt a főhatalmat jelöli, amely egy meghatározott területen, meghatározott népesség fölött tényleges és kizárólagos hatalmat gyakorol. Ahogy Balogh Arthur is írja a *Magyar közjog* című munkában, az „Az államhatalom(főhatalom) az állami legfőbb akarat érvényesülése."[34] Azonban, hogy a hatalom gyakorlati dimenzióját is szemléltessük Robert Dahl megfogalmazása helyénvaló, amely szerint „A-nak annyiban van hatalma B felett, amennyiben rá tudja venni (megvan a képessége) B-t arra, hogy megtegyen olyasmit, amit egyébként nem tenne meg."[35]

Alapvető paradigma, hogy erőszak alkalmazására kizárólag az államnak van olyan legitim felhatalmazása,[36] amely alapján az erőszakmonopólium eszközével élve betartatja saját törvényeit. Az állam azért alkalmazhat erőszakot, „mert a társadalom másként nem maradhat fenn [...]",[37] ez az államhatalom megtartásának is az eszköze. Azonban a digitalizált világban, amikor a mindennapjaink

[34] Balogh Arthur: *Magyar közjog.* (Tudományos zsebkönyvtár 133.) Pozsony, Stampfel Károly, 1903. 18.

[35] Robert Dahl*:* The Concept of Power. *Behavioral Science,* Vol. 2., No. 3. (1957) 201–215. https://doi.org/10.1002/bs.3830020303 .

[36] Ld. még: Patyi András – Varga Zs. András: *Általános közigazgatási jog.* Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2012.

[37] David Hume: Az eredeti szerződésről. In: *Hume összes esszéi II.* Budapest, Atlantisz, 1994. 241.

szervesen az internethez vannak kapcsolva a különféle programok, eszközök (IoT)[38] és közösségi média által, az ezeket fejlesztő cégek új szerepbe kerülnek. Míg az államok kezében az erőszak különböző – fizikailag megjelenő – formái állnak rendelkezésre, hogy hatalmukat gyakorolják, addig a multinacionális technológiai cégek a kódok felhasználásával teszik ugyanezt. Ebből adódóan ezek gyártói a saját 'törvényeiket' a saját hatalmi eszközeikkel képesek 'végrehajtani'. A kódok által működtetett algoritmusok a saját szabályaik szerint generálnak keresési találatokat, megfelelő indokolás nélkül hajtanak végre letiltásokat, képesek a fogyasztót manipulálni, *szűrőbuborékokba* zárni.[39]

A közösségi médiabeli közbeszéd narratíva alkotásakor nem az objektív vagy objektivizált valósághoz rendeli saját narratíváját, hanem a narratívához rendeli a valóságot. A digitális világban a (látszat) valóságról már nem véleményeket kreálnak, hanem saját tényeket, vagy tényként kezelt látszat tényeket.

A manipuláció tehát olyan viselkedést foglal magában, amely pozitív kimenetelű a manipulátor számára (pl. személyes haszon) és negatív kimenetelű a manipulált számára (pl. fizikai vagy pszichológiai sérülés, olyan cselekedetek végrehajtása, amelyek nem szolgálják az áldozat legjobb érdekeit). A manipuláció után a manipulátor jobban, míg a manipulált rosszabbul járhat. A gyűjtött adatok tehát az azzal rendelkezőt sajátos hatalommal ruházza fel, ami előidézi egyrészt az eredmény aszimmetriáját, másrészt az autonómia megsértését.

4. A kognitív szabadság megsértése

Nem átlátható jellege miatt a manipuláció magában foglalja a manipulált egyén vagy csoport személyes autonómiájának megsértését, mivel a szabad és kompetens döntések meghozatalának képessége csökken vagy akár meg is szűnik. A manipulációt a másik személy autonómiája és önrendelkezése tiszteletben tartásának hiánya jellemzi, és alapvető emberi jogaik megsértésének tekinthető. (Ezzel szemben a befolyásolás más formái tiszteletben tarthatják és fenntarthatják a másik személy autonómiáját, lehetővé téve számára, hogy saját döntéseket hozzon a neki bemutatott információk és érvek alapján.) A személyes autonómia

[38] Az IoT (Internet of Things) a dolgok internete koncepció szerint különböző elektronikus eszközök képesek adatokat gyűjteni és továbbítani, összekapcsolódnak az interneten keresztül, és így intelligens módon kommunikálnak egymással és az emberekkel. (pl. okosotthonokban, a közlekedésben, az iparban, az egészségügyben, a mezőgazdaságban, a kiskereskedelemben és a kormányzatban).

[39] Gálik Mihály: Visszhangkamrák és szűrőbuborékok. A hírfogyasztásról szóló vita a digitális hálózati média-ökoszisztéma világában. *Médiakutató,* 2020/1. 31.

megsértése nem csak a manipulatív magatartásra jellemző, hanem elsősorban a kényszerre jellemző. Ezért tisztázni kell, hogy a személyes autonómia megsértésének milyen formája jellemző a manipulációra, szemben a kényszerítéssel.

Ienca vizsgálata szerint a *kognitív szabadság fogalma* viszonylag új vitaterület a filozófiában és az etikában, amely a saját tudat és mentális folyamatok ellenőrzésének szabadságával foglalkozik. [40] E koncepció szerint az egyéneknek joguk van hozzáférni és irányítani saját gondolataikat, érzelmeiket és észleléseiket, mások beavatkozásától vagy kényszerétől mentesen. A kognitív szabadság támogatói azzal érveltek, hogy a kognitív szabadság az egyéni autonómia és az emberi méltóság alapvető eleme, és számos más szabadság, például a szólásszabadság és a véleménynyilvánítás szabadságának szükséges előfeltétele. Azzal érvelnek, hogy az idegtudomány és a kapcsolódó technológiák fejlődése nagymértékben növelheti a kognitív szabadságot azáltal, hogy lehetővé teszi az egyének számára, hogy nagyobb ellenőrzést szerezzenek saját mentális folyamataik felett, és leküzdjék a kognitív akadályokat, például a mentális betegségeket vagy a kognitív fogyatékosságokat. Ugyanakkor azt is megjegyezték, hogy ugyanezek a technológiák felhasználhatók az egyének manipulálására vagy kényszerítésére, potenciálisan megsértve kognitív szabadságukat és autonómiájukat. A legújabb munkák kiemelték, hogy a kognitív szabadság fogalma hasznos eszköz nemcsak az agyba közvetlenül beavatkozó technológiák (úgynevezett neurotechnológiák), hanem az olyan technológiák erkölcsi valenciájának vizsgálatára is, amelyek nem férnek hozzá közvetlenül az alany agyához, de lehetővé teszik az alany érzékszervi és viselkedési képességeivel való kölcsönhatást.[41] Ienca szerint az őszinte és átlátható kommunikáción alapuló meggyőzés összhangban lehet a kognitív szabadsággal, mivel lehetővé teszi az egyének számára, hogy pontos információk és érvelés alapján tájékozott döntéseket hozzanak.

A szakirodalom meghatározta az *aracionális befolyás* fogalmát, amely olyan típusú befolyás, amely nem explicit vagy racionális érvekre támaszkodik, hanem a meggyőzés finomabb és közvetettebb eszközeire. Ellentétben áll a racionális befolyással, azaz az explicit és racionális érveken alapuló befolyással.[42]

---

40 Ld. bővebben: Ienca (2023) i. m. 1–10.

41 Marcello Ienca – Gianclaudio Malgieri: Mental data protection and the GDPR. Journal of Law and the Biosciences, Vol. 9., No. 1. (2022) https://doi.org/10.1093/jlb/lsac006.

42 David Birks – Thomas Douglas (szerk.): *Treatment for Crime: Philosophical Essays on Neurointerventions in Criminal Justice*. Engaging Philosophy.Oxford, 2018. (online kiadás: Oxford Academic, 22 Nov. 2018.) https://doi.org/10.1093/oso/9780198758617.001.0001.

Érvényesül egyfajta áttetsző hatás, amely megkerülheti az értelmet, ezáltal tudás és akarat nélkül irányíthat döntéseket.

A manipulált *felhasználó értelmi tudatossága megkerülésével* nyeri el a manipulátor az aszimmetriában megjelenő hatalmát, illetve gazdasági haszonná váltható lépéselőnyét. A manipuláció beavatkozik a személyes autonómia egyik alapvető tartományába, a kognitív szabadságba. Egy másik szakirodalmi forrás – ahogy erre Ienca rámutat – ezt nevezi *rejtett befolyásolás*nak.[43]

A manipulatív alkalmazások fenti jellemzése után vizsgálatunk arra irányul, hogy az etikai szempontok miként nyernek megfogalmazást az Európai Unió mesterséges intelligencia rendeletében és az azt megelőző jogalkotási folyamatok során.

5. Jogalkotási előzmények az EU-ban

A digitális egységes piaci stratégia félidős felülvizsgálatát követően az Európai Tanács megállapította, hogy az EU-nak gyorsan kell cselekednie a kialakulóban lévő új trendeknek való megfelelés érdekében, például a mesterséges intelligencia területén és egyúttal az adatvédelem, a digitális jogok és az etikai normák magas szintű tiszteletben tartásával, valamint felkérte a Bizottságot, hogy terjesszen elő javaslatot a mesterséges intelligencia európai megközelítésére vonatkozóan.[44] A szabályozási folyamatban, különösen az etikai kérdések feltárásában kulcsszerepet játszik *A tudomány és az új technológiák etikai kérdéseit vizsgáló európai csoport (European Group on Ethics in Science and New Technologies)* (a továbbiakban: EGE), amelynek feladata, hogy a Bizottság felkérésére vagy saját kezdeményezésére független tanácsokat adjon.[45] Az EGE ennek során egyrészt azonosítja, meghatározza és megvizsgálja a tudományos és technológiai fejlődés következtében felmerülő etikai kérdéseket; másrészt az uniós szakpolitikák vagy jogszabályok kidolgozása, végrehajtása és nyomon követése szempontjából kritikus jelentőségű iránymutatást ad vélemények és nyilatkozatok formájában ismertetett elemzésekkel és ajánlásokkal, amelyek az

[43] Daniel Susser – Beate Roessler – Helen Nissenbaum:.. Technology, autonomy, and manipulation. *Internet Policy Review,* Vol. 8., No. 2. (2019) https://doi.org/10.14763/2019.2.1410

[44] Az Európai Tanács ülése, Következtetések, 2017.10.19. https://tinyurl.com/4swbzxhw

[45] Független horizontális tanácsadást kell nyújtania a Bizottság számára valamennyi olyan uniós szakpolitikával és jogszabállyal kapcsolatban, amelyek esetében az etikai, társadalmi és alapjogi szempontok közös metszetet alkotnak a tudomány és az új technológiák fejlődésével.

etikus uniós politikai döntéshozatal előmozdítására irányulnak, összhangban az Európai Unió Alapjogi Chartájával.

A közös európai adattér kialakításáról szóló bizottsági közlemény (2018) meghatározta a MI-ra vonatkozó európai kezdeményezést, amelynek célja volt többek között az EU technológiai és ipari kapacitásainak megerősítése mellett többek között a megfelelő etikai és jogi keret biztosítása az Unió értékeire alapozva és az EU alapjogi chartájával összhangban. Az európai digitális évtized víziója szerint „a digitális világnak az európai értékeken kell alapulnia, […] Európa digitális évtizedében mindenki rendelkezik a mindennapi technológia használatához szükséges készségekkel."[46] Az európai MI stratégia[47] célja, hogy az EU-t a MI világszínvonalú központjává tegye, és biztosítsa, hogy a MI emberközpontú és megbízható legyen. A közös európai adattér kialakításáról szóló bizottsági közlemény külön pontot (3.3.) szentelt az etikai és jogi vonatkozásoknak. Eszerint az EU erős és kiegyensúlyozott szabályozási keretre tud építeni, ami világszinten referenciaként szolgálhat egy fenntartható megközelítésmód kialakításához. Az Unió magas szintű követelményeket alkalmaz a biztonság és termékfelelősség vonatkozásában.[48] 2019 áprilisában iránymutatást tett közzé a megbízható mesterséges intelligenciáról. A fenti folyamat eredményeként a Bizottság közleményben foglalta össze a magas szintű szakértői csoport iránymutatásában megfogalmazott hét követelményt: az emberi cselekvőképesség és emberi felügyelet; műszaki stabilitás és biztonság; az adatvédelem és adatkezelés; az átláthatóság; a sokféleség, megkülönböztetésmentesség és méltányosság; a társadalmi és környezeti jólét; valamint az elszámoltathatóság alapvető elveit.

A társadalmi konzultáció kialakítására, 2020-ban „Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról: a kiválóság és a bizalom európai megközelítése" címmel[49] adta ki az uniós párbeszéd elindításához javaslatát az Európai Bizottság.[50] Ennek oka, hogy a jogszabályi téren megvalósuló fejlődés alapvetően logikai következtetéseken alapul és nem feltétlen tükrözi mindig a társadalmi konszen-

46 https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/europes-digital-decade

47 Az Európai Bizottsági közleménye a közös európai adattér kialakítása felé COM(2018) 237 final, Brüsszel, 2018.04.25. https://tinyurl.com/mpkszwpt

48 Uo.

49 A fehér könyvet kísérő jelentés elemzi a releváns jogi keretet. Azonosítja e keret alkalmazásának bizonytalanságait, tekintettel az MI-rendszerekből és más digitális technológiákból adódó speciális kockázatokra.

50 Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról: a kiválóság és a bizalom európai megközelítése, COM/2020/65 final/2. https://tinyurl.com/bdfaj5me

zust.[51] Ezzel párhuzamosan az EU szorosan közreműködött az OECD mesterséges intelligenciára vonatkozó etikai alapelveinek kidolgozásában.[52] A G20-ak ezt követően a kereskedelemről és a digitális gazdaságról szóló, 2019. júniusi miniszteri nyilatkozatukban jóváhagyták ezeket az elveket. 2020-ban még nem volt közös európai szabályozási keret.

Az OECD jelentés arra a következtetésre jutott, hogy a hatályos termékbiztonsági jogszabályok a biztonság kibővített koncepcióját támogatták, amely a termék használatának megfelelően az abból eredő valamennyi kockázattal szemben védelmet nyújt. A jogbiztonság növelése érdekében azonban az újonnan megjelenő digitális technológiák új kockázatait kifejezetten lefedő rendelkezéseket is be lehet vezetni. A fehér könyv szerint ezek jellemzői megkérdőjelezhetik a felelősségi keretek egyes összetevőit, és csökkenthetik azok hatékonyságát.

Mindeközben több tagállam már megvizsgálta, hogy nemzeti jogában milyen lehetőségek vannak a MI jelentette kihívások kezelésére,[53] a nemzeti jogban való eltérő szabályozási megjelenés az egységes piac széttagolódásának kockázatát vetette fel. A divergáló nemzeti szabályok minden valószínűség szerint akadályoznák azon vállalkozások tevékenységét, amelyek MI-rendszereket kívánnak értékesíteni és működtetni az egységes piacon. A Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy – a meglévő jogszabályok esetleges kiigazításán túl – szükség lehet egy kifejezetten a MI-ra vonatkozó új jogszabályra is annak érdekében, hogy az uniós jogi keret megfeleljen a jelenlegi és várható technológiai és kereskedelmi fejleményeknek.

Az új szabályozási keretnek hatékonynak kell lennie a célkitűzések elérésében, ugyanakkor nem lehet túlzottan előíró jellegű sem, így az egyensúly megteremtése érdekében a Bizottság úgy vélte, hogy kockázatalapú megközelítést kell követnie.

6. Az MI rendelet egyes etikai elemei előkészítéséről

Az EU digitális stratégiájának részeként szabályozza a mesterséges intelligencia használatát, hogy jobb feltételeket biztosítson az innovatív technológia fejlesz-

[51] Hárs András: Szabályozás hálójában – a mesterséges intelligencia és emberi jogok. *NKE Kormányzás és Tudomány BLOG,* 2022.11.30. https://tinyurl.com/dn5pxxfw

[52] https://www.oecd.org/going-digital/ai/principles/

[53] Pl. Német *Adatetikai Bizottság* (*Data Ethics Commission)* kezdte meg munkáját 2018-ban, amely a kockázatalapú szabályozási rendszer kialakítását szorgalmazta.

téséhez és használatához. Az Európai Parlament vonatkozó jogalkotási állásfoglalásában (2020)[54] azt kérte, hogy a Bizottság hozza létre a MI fejlesztésére, bevezetésére és használatára vonatkozó etikai elvek jogi keretét, a robotika és a kapcsolódó technológiák Unión belüli használatának alapját.

Minden tagállamnak ki kell jelölnie egy nemzeti felügyeleti hatóságot, amely felelős annak biztosításáért, értékeléséért és felügyeletéért. A magas kockázatú MI, robotika és kapcsolódó technológiák fejlesztése, bevezetése és használata megfeleljen az MI-re vonatkozó uniós szabályozási keretnek, felelős továbbá a nézőpontok cseréjének lehetővé tételéért, együttműködésben az érintett érdekelt felekkel és a civil társadalommal. A nemzeti felügyeleti hatóságoknak együtt kell működniük egymással, melyet az Európai Bizottság koordinál a következő alapelvekre figyelemmel. Az MI emberközpontú legyen, tehát ember alkotta és ember által irányított legyen. Szerepet kap a kötelező megfelelőségi értékelése, a biztonság, átláthatóság és elszámoltathatóság, az elfogultság elleni biztosítékok, a jogorvoslathoz való jog; a társadalmi felelősségvállalás, a környezeti szempontból fenntartható mesterséges intelligencia, a magánélet tiszteletben tartása, a mesterséges intelligenciával kapcsolatos jó kormányzás, az intézményi ellenőrzés. A második jogalkotási állásfoglalásában (2021) az Európai Parlament felszólított a nagy kockázatot jelentő MI-val működő rendszerek üzemeltetői polgári jogi felelősségre vonási rendszer bevezetésére és azok harmonizálására. Elfogadott egy sor ajánlást a szellemi tulajdonjogok és a büntetőjog terén és a MI-val kapcsolatos közös uniós megközelítést szorgalmazta az oktatás, a kultúra és az audiovizuális területek, valamint a mesterséges intelligencia polgári és katonai felhasználása területén.

Az Európai Bizottság javaslatot terjesztett elő 2021 áprilisában az MI rendszerek konkrét felhasználására és a kapcsolódó kockázatokra vonatkozó uniós keretszabályozásra, ami az első kísérlet volt egy horizontális szabályozás megalkotására. A Bizottság javasolta a technológiasemleges fogalom-meghatározást, valamint az MI rendszerek osztályozását kockázatalapú megközelítés alapján, miszerint egyes, elfogadhatatlan kockázatot jelentő MI-val működő rendszereket be kell tiltani. A magas kockázatú MI-val működő rendszerek széles köre engedélyezett, de egy sor követelmény és előírás hatálya alá tartoznának, és számos kötelezettség teljesítéséhez kötött az uniós piacra való belép-

[54] A mesterséges intelligencia, a robotika és a kapcsolódó technológiák etikai szempontjainak kerete, Az Európai Parlament 2020. október 20-i állásfoglalása a Bizottsághoz intézett ajánlásokkal a mesterséges intelligencia, a robotika és a kapcsolódó technológiák etikai szempontjainak keretéről (2020/2012(INL) (2021/C 404/04).

tetés. A csak korlátozott kockázatot jelentő MI-t alkalmazó rendszerekre csak nagyon enyhe átláthatósági kötelezettségek előírását javasolták.

Az Európai Tanács 2022-es MI-ról szóló jogi aktusra vonatkozó közös álláspontja (általános megközelítés) célja, hogy az EU-ban használt MI rendszerek biztonságosak, átláthatóak, nyomon követhetők, megkülönböztetésmentesek és környezetbarátok legyenek. Fontos etikai kitétele, hogy a MI-t alkalmazó rendszereket a káros kimenetelek megelőzése érdekében nem automatizálással, hanem emberekkel kell felügyelni. A Parlament emellett egy technológiasemleges, egységes definíciót is létre kívánt hozni a MI-ra vonatkozóan, amelyet a jövőbeli rendszerekre is alkalmazni lehetne. A Parlament 2023 júniusi szavazása nyomán a szöveg-javaslat jelentős módosításokat tartalmazott a bizottsági javaslatához képest, többek között a MI rendszerek fogalmának felülvizsgálatát, a tiltott MI rendszerek köre listájának kibővítését, valamint az általános célú MI és a generatív MI modellekre vonatkozó kötelezettségek előírását.

A manipulatív alkalmazások egyes etikai megfontolásai a tiltott rendszerekre vonatkozó szabályozásban megjelentek. Az alábbiakban az MI rendelet szabályozási koncepcióját majd a jogszabály legfontosabb sarokpontjait mutatjuk be.

7. Az MI rendelet kockázat alapú osztályairól

Az MI rendelet a kockázatalapú (*'risk based approach'*) megközelítést követi, és kötelezettséget állapít meg a szolgáltatók és a felhasználók számára attól függően, hogy az MI-rendszerek milyen mértékű kockázatot jelenthetnek a személyekre.

A rendelet preambulumában akként rendelkezik, hogy az MI-rendszerekre vonatkozó, kötelező erejű szabályok arányos és hatékony rendszerének bevezetése érdekében egyértelműen meghatározott, kockázatalapú megközelítést kell alkalmazni. Ennek keretében a szabályok típusát és tartalmát hozzá kell igazítani az MI-rendszerek által keltett kockázatok intenzitásához és nagyságrendjéhez. Ezért meg kell tiltani bizonyos elfogadhatatlan MI-gyakorlatokat, míg a nagy kockázatú MI-rendszerekre vonatkozóan követelményeket, az érintett gazdasági szereplőkre vonatkozóan pedig kötelezettségeket kell megállapítani, valamint átláthatósági kötelezettségeket kell előírni bizonyos MI-rendszerek tekintetében.[55]

[55] MI rendelet preambulum (26) bekezdés.

Bár a kötelező erejű szabályok arányos és hatékony rendszerének alapját a kockázatalapú megközelítés képezi, a jogszabály preambulumában emlékeztet a Bizottság által kinevezett független magas szintű MI-szakértői csoport által a megbízható mesterséges intelligenciára vonatkozóan 2019-ben kidolgozott etikai iránymutatásokra (ld. fentiekben a 2.2. pontban). A magas szintű MI-szakértői csoport iránymutatásaiban meghatározott, az MI megbízhatóságát és etikai megalapozottságát segítő hét elvet megismétli.

Az MI rendelet szigorúan betiltja az olyan MI-rendszereket, amelyek elfogadhatatlan mértékű kockázatot jelentenek az emberek biztonságára nézve, ideértve azokat a rendszereket is, amelyek szubliminális vagy célzott manipulatív technikákat alkalmaznak, kihasználják az emberek sebezhetőségét vagy társadalmi pontozásra használják őket (az embereket társadalmi viselkedésük, társadalmi-gazdasági helyzetük, személyes jellemzőik alapján osztályozzák).[56] Az Európai Parlament akként módosította a korábbi szövegtervezeti tilalmi listát, hogy az magában foglalja az MI-rendszerek tolakodó és diszkriminatív használatának tilalmát is, kiterjesztette a magas kockázatú területek besorolását, hogy az magában foglalja az emberek egészségét, biztonságát, alapvető jogait vagy a környezetet érintő károkat is. Emellett azokat a mesterségesintelligencia-rendszereket is felvették a magas kockázatú jegyzékbe, amelyeket az emberek befolyásolására használnak a politikai kampányokban és a közösségimédia-platformok által használt ajánlórendszerekben, amelyek a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály értelmében több mint 45 millió felhasználóval rendelkeznek.

Tilos – az orvosi vagy biztonsági okokból történő alkalmazást kivéve – a természetes személyek érzelmeiből következtetést levonó MI-rendszerek forgalomba hozatala, e konkrét célra történő üzembe helyezése, illetve használata a munkahelyek és az oktatási intézmények területén. Az elfogadhatatlan kockázatú MI-rendszerek ugyanis olyan alkalmazások, amelyek sértik az alapvető jogokat vagy veszélyeztetik a biztonságot (a társadalmi pontozás rendszerei *'social credit system'*, a tömeges megfigyelés eszközei vagy a gyermekek manipulálására szolgáló játékok, illetve tartalmak).[57]

[56] MI rendelet 5. cikk.

[57] Kitiltott alkalmazások. Felismerve, hogy a mesterséges intelligencia bizonyos alkalmazásai potenciális veszélyt jelentenek a polgárok jogaira és a demokráciára, a társjogalkotók megállapodtak abban, hogy megtiltják:
- érzékeny jellemzőket (pl. politikai, vallási, világnézeti meggyőződés, szexuális irányultság, faj) használó biometrikus kategorizálási rendszerek;
- arcképek nem célzott lekaparása az internetről vagy CCTV-felvételek arcfelismerő adatbázisok létrehozása céljából;
- érzelemfelismerés a munkahelyen és az oktatási intézményekben;

Az ‘érzelemfelismerő rendszer’ fogalmát a rendelet olyan MI-rendszerként írja elő meghatározni,

> „amely arra szolgál, hogy biometrikus adataik alapján azonosítsa vagy kikövetkeztesse természetes személyek érzelmeit vagy szándékait. A fogalom érzelemre vagy szándékra utal, mint például a következőkre: boldogság, szomorúság, düh, meglepettség, undor, zavar, izgatottság, szégyen, megvetés, elégedettség és derű. Nem foglalja magában a fizikai állapotokat, így például a fájdalmat vagy a kimerültséget, ideértve például az olyan rendszereket, amelyeket hivatásos pilóták vagy járművezetők kimerültségi állapotának detektálására használnak balesetek megelőzése céljából. Ez nem foglalja magában az egyértelműen nyilvánvaló kifejezések, gesztusok vagy mozdulatok puszta detektálását sem, kivéve, ha azokat érzelmek azonosítására vagy kikövetkeztetésére használják. Az említett kifejezések lehetnek alapvető arckifejezések, így például rosszalló tekintet vagy mosoly, vagy gesztusok, így például a kezek, a karok vagy a fej mozgatása, vagy egy személy hangjának jellemzői is, így például a felemelt hang vagy a suttogás.”[58]

A kockázat alapú besorolás második kategóriája,[59] a magas kockázatú MI-rendszerek, amelyek jelentős hatást gyakorolhatnak az emberek életére vagy egészségére, és ezért szigorú követelményeknek kell megfelelniük, mielőtt beléphetnének az EU piacára. Például az egészségügyi diagnosztikai rendszerek, a közlekedési irányító rendszerek vagy a munkaerő-felvételi rendszerek. A nagy kockázatú MI-rendszerek szolgáltatóit ösztönzik arra, hogy – önkéntes alapon – már az átmeneti időszakban kezdjenek el megfelelni e rendelet releváns kötelezettségeinek. A nagy kockázatú MI-rendszereket úgy kell megtervezni és fejleszteni – többek között megfelelő ember–gép interfész eszközökkel –, hogy azokat a használatuk időtartama alatt *természetes személyek hatékonyan felügyelhessék*.

– társas viselkedésen vagy személyes jellemzőkön alapuló társadalmi pontozás;
– olyan mesterségesintelligencia-rendszerek, amelyek manipulálják az emberi viselkedést annak érdekében, hogy megkerüljék szabad akaratukat;

A mesterséges intelligenciát az emberek (életkorukból, fogyatékosságukból, társadalmi vagy gazdasági helyzetükből eredő) sebezhetőségének kihasználására használták.

58 MI rendelet preambulum (18) bekezdés.

59 MI rendelet 6. cikk.

Ennek célja az egészséget, a biztonságot vagy az alapvető jogokat érintő azon kockázatok megelőzése vagy minimalizálása, amelyek a nagy kockázatú MI-rendszer rendeltetésszerű használata vagy észszerűen előrelátható rendellenes használata esetén merülhetnek fel.[60] Garanciaelem a szolgáltatók minőségirányítási rendszerrel[61] való rendelkezése és címkézési kötelezettsége (CE-jelölés).[62]

Összességében a *biztonságot vagy az alapvető jogokat negatívan befolyásoló MI rendszerek magas kockázatúnak minősülnek, és két kategóriába sorolhatók.*

Egyrészt azokban rendszerekben, amelyeket az *EU termékbiztonsági jogszabályainak hatálya alá tartozó* termékekben használnak. Ide tartoznak például a játékok, a légi közlekedés, az autók, az orvostechnikai eszközök és a felvonók.

Másrészt a *meghatározott területekre eső MI rendszerek*, amelyeket egy uniós adatbázisban kell nyilvántartásba venni. Ilyen a kritikus infrastruktúrák kezelése és működtetése, az oktatás és szakképzés, a foglalkoztatás, munkaerő-gazdálkodás és az önfoglalkoztatáshoz való hozzáférés, az alapvető magánszolgáltatásokhoz, valamint a közszolgáltatásokhoz és juttatásokhoz való hozzáférés és azok igénybevétele, a jogérvényesítés, a migráció, menekültügy és határellenőrzés, a segítségnyújtás a jogértelmezésben és a jogalkalmazásban. Minden magas kockázatú mesterséges intelligenciát alkalmazó rendszert a forgalomba hozatal előtt és az életciklusuk során is értékelni fognak, és meg kell felelniük a rendelet követelményeinek.[63]

Ahogy már a rendelet preambulumában megjelent és a jelen tanulmány első részében elemeztük, a mesterséges intelligencia számos hasznos felhasználási módja mellett, azt rendellenesen is fel lehet használni, valamint új és hatékony eszközöket biztosíthat manipulatív,[64] kizsákmányoló és társadalmi ellenőrzési gyakorlatokhoz, pl. a mélyhamisított (*'deepfake'*) videók, a chatbotok vagy az online hirdetések. Az ilyen gyakorlatok különösen károsak és visszaélésszerűek, és azokat a rendelet szerint meg kell tiltani, mivel ellentétesek az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, az egyenlőség, a demokrácia és a jogállamiság uniós értékeivel, továbbá a Chartában rögzített alapvető jogokkal.[65] A Charta által védett alapvető jogokra az MI-rendszer által gyakorolt kedvezőt-

60 MI rendelet 14. cikk (1) bekezdés.

61 MI rendelet 16–17. cikkek.

62 MI rendelet 16. cikk.

63 MI rendelet 8–27. cikk.

64 Ld. még MI rendelet preambulum (29) bekezdés.

65 MI rendelet preambulum (48) bekezdés.

len hatás mértéke különösen fontos egy adott MI-rendszer nagy kockázatúként való besorolásakor. Az említett jogok közé tartozik az emberi méltósághoz való jog, a magán- és családi élet tiszteletben tartása, a személyes adatok védelme, a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága, a gyülekezés és az egyesülés szabadsága, a megkülönböztetésmentességhez való jog, az oktatáshoz való jog, a fogyasztóvédelem, a munkavállalók jogai, a fogyatékossággal élő személyek jogai, a nemek közötti egyenlőség, a szellemitulajdon-jogok, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog, a védelemhez való jog és az ártatlanság vélelme, valamint a megfelelő ügyintézéshez való jog. Az említett jogok mellett fontos kiemelni azon tényt, hogy *a gyermekek* a Charta 24. cikkében és az Egyesült Nemzetek Szervezetének a gyermekek jogairól szóló egyezményében foglalt – a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezmény digitális környezetre vonatkozó 25. sz. általános észrevételében részletesebben kifejtett – *különös jogokkal rendelkeznek*. Mindkét okmány előírja a gyermekek sebezhetőségének figyelembevételét, valamint a jóllétükhöz szükséges védelem és gondoskodás biztosítását.[66]

8. A végrehajtás segítő intézkedések

Az új szabályozási keretre való áttérés megkönnyítése érdekében a Bizottság elindította azt az intézkedés csomagot (AI Pact), [67] amely a jövőbeli végrehajtást kívánja támogatni, és arra kéri az európai és Európán kívüli AI-fejlesztőket, hogy idő előtt tegyenek eleget az AI-törvényben foglalt legfontosabb kötelezettségeknek. A folyamat egyik pillére, hogy az érintettek jó gyakorlatokat osztanak meg egymással, további pillére az előzetes kötelezettségvállalás nyilatkozatok formájában.

A Bizottságon belül a Kommunikációs Hálózatok, Tartalmak és Technológia Főigazgatóság igazgatási struktúrájának részeként létrehozzák az Európai Mesterséges Intelligencia Hivatalt[68] *(European Artificial Intelligence Office).* A Hivatalnak a Bizottság belső folyamataival összhangban kell működnie, és létrehozása nem érintheti az illetékes nemzeti hatóságok, valamint az Unió

[66] Azon kár súlyosságának értékelésekor, amelyet egy MI-rendszer tud okozni, figyelembe kell venni a magas szintű környezetvédelemhez való, a Chartában rögzített és az uniós szakpolitikákban végrehajtott alapvető jogot is, többek között a személyek egészségével és biztonságával kapcsolatban. MI rendelet preambulum (25) bekezdés.

[67] https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/ai-pact

[68] https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/ai-office

szervei, hivatalai és ügynökségei hatáskörét és illetékességét a mesterséges intelligencia rendszerek felügyelete terén, amint azt a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról szóló rendelet és más ágazati uniós jogszabályok előírják. Az Európai Mesterséges Intelligencia Hivatalnak úgy kell ellátnia feladatait, különösen az iránymutatások kiadását, hogy az ne legyen párhuzamos az ágazatspecifikus jogszabályok alapján az Unió érintett szerveinek, hivatalainak és ügynökségeinek tevékenységeivel. Mivel titkos információkhoz férnek hozzá, titoktartási kötelezettség terheli őket. Ennek szabályozása szintén etikai kérdéseket vethet fel.

A Bizottság a Mesterséges Intelligenciával Foglalkozó Európai Testülettel *(The European Artificial Intelligence Board)* (a továbbiakban: AI Board) folytatott konzultációt követően legkésőbb 2026. február 2-ig iránymutatásokat ad, amelyekben meghatározza gyakorlati végrehajtást, valamint a nagy kockázatú és a nem nagy kockázatú MI-rendszerek felhasználási eseteire vonatkozó gyakorlati példák átfogó listáját.[69] (A 2024. augusztus 1-jén hatályba lépett MI rendelet hozta létre EU MI-politikája irányítási és koordinációs feladatai ellátásra, biztosítva az AI-törvény hatékony végrehajtását az EU egészében.[70] Segíti a rendelet végrehajtásáért felelős nemzeti illetékes hatóságok koordinálását, valamint összegyűjti és megosztja a műszaki és szabályozási szakértelmet, de a bevált gyakorlatokat is. Léteznek olyan alcsoportok, amelyek platformként szolgálnak a nemzeti hatóságok együttműködéséhez, valamint olyan alcsoportok, amelyek a mesterséges intelligenciával kapcsolatos szakpolitikai témákkal foglalkoznak.)

9. Záró gondolatok

Az MI-n alapuló manipulatív technikák felhasználhatók arra, hogy nem kívánt magatartásformákra vegyék rá az embereket, vagy megtévesszék őket azáltal, hogy oly módon ösztönzik őket döntésekre, amely aláássa és csorbítja autonómiájukat, döntéshozatalukat és szabad választásukat. Ezek alkalmazása valószínűleg jelentős károkkal, így különösen a testi, pszichológiai egészségre vagy a pénzügyi érdekekre nézve kellően jelentős kedvezőtlen hatásokkal jár, rendkívül veszélyes, és ezért az Európai Unió szabályozása szerint be kell tiltani.

69 MI rendelet 5. cikk (5) bekezdés.

70 A testületben minden EU-tagállam képviselteti magát, munkáját az Európai Bizottság AI Irodája támogatja, amely a Testület titkárságaként szolgál.

Az ilyen MI-rendszerek olyan szubliminális alkotóelemeket – például hang-, képi és videoingereket – alkalmaznak, amelyeket a személyek nem képesek észlelni, mivel az említett ingerek túlmutatnak az emberi észlelésen, vagy más olyan manipulatív vagy megtévesztő technikákat használnak, amelyek úgy ássák alá vagy csorbítják a személy autonómiáját, döntéshozatalát vagy szabad választását, hogy az említett technikáknak az emberek nincsenek tudatában, vagy ha tudatában vannak is azoknak, az embereket mégis megtéveszthetik, vagy nem képesek azokat irányítani, vagy azoknak ellenállni.[71]

Az MI – a konkrét alkalmazásával, használatával és technológiai fejlettségi szintjével kapcsolatos körülményektől függően – kockázatokat is generálhat, valamint sértheti a közérdeket és az uniós jog által védett alapvető jogokat. Az ilyen kár lehet vagyoni vagy nem vagyoni kár, ideértve a fizikai, pszichés, társadalmi vagy gazdasági kárt is.[72]

Tekintettel arra a jelentős hatásra, amelyet a MI a társadalomra gyakorolhat, valamint figyelemmel a bizalomépítés szükségességére, alapvető fontosságú, hogy a MI fejlesztése és szabályozási keretének kidolgozása az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 2. cikkében foglalt uniós értékekkel, a Szerződésekben rögzített alapvető jogokkal és szabadságokkal, valamint – az EUSZ 6. cikke értelmében – a Chartával összhangban történjen. Ennek előfeltétele, hogy a MI emberközpontú technológia legyen. Eszközként kell szolgálnia az emberek számára, azzal a végső céllal, hogy növelje a jólétüket.[73]

Ugyanakkor az előrejelzések javításával, a műveleteknek és az erőforrások elosztásának optimalizálásával, valamint az egyének és a szervezetek rendelkezésére álló digitális megoldások személyre szabásával az MI használata kulcsfontosságú versenyelőnyt biztosíthat a vállalkozások számára, és társadalmi és környezeti szempontból kedvező eredményeket hozhat, például az egészségügy, a mezőgazdaság, az élelmiszerbiztonság, az oktatás és képzés, a média, a sport, a kultúra, az infrastruktúra-működtetés, az energia, a közlekedés és a logisztika, a közszolgáltatások, a biztonság, az igazságszolgáltatás, az erőforrás- és energiahatékonyság, a környezetvédelmi monitoring, a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák megőrzése és helyreállítása, valamint az éghajlatváltozás mérséklése és az ahhoz való alkalmazkodás terén.

A számos etikai aspektust és szabályozó elemet tartalmazó MI rendelet célja, hogy javítsa a belső piac működését, valamint, hogy előmozdítsa az em-

[71] MI rendelet preambulum (29) bekezdés.

[72] MI rendelet preambulum (5) bekezdés.

[73] MI rendelet preambulum (6) bekezdés.

berközpontú és megbízható MI elterjedését, biztosítva ugyanakkor az Unióban az egészség, a biztonság és az Alapvető Jogok Chartájában rögzített alapvető jogok – többek között a demokrácia, a jogállamiság és a környezetvédelem – magas szintű védelmét az MI-rendszerek káros hatásaival szemben, továbbá, hogy támogassa az innovációt.[74] A fokozott védelem célja az MI rendelet szerint minden fél számára előnyös, mivel a fogyasztók profitálhatnak a fokozott átláthatóságból, az üzemeltetők a jogbiztonságból, az államok számára pedig az azonos szabályozási rendszeren alapuló versenyképességben láthatják meg a pozitívumot.

A nagy kérdés csak az, hogy az uniós szabályozás korlátai vajon jelenthetnek-e versenyhátrányt az európai fejlesztők termékeinek piacra lépésekor?

[74] MI rendelet 1. cikk.